

שבוע טוב

Číslo 46/5767

7.září '07

Pojem tešuva (pokání)

Výklad k sidrám Nicavim a Vajelech (Deuteronomium 29,9 -31,30)

Tora nám prozrazuje, že na konci času bude svět svědkem četných tragédií a masakrů. Národy světa se budou dotazovat, "Co zase ti židé udělali, že je stihl takový osud?" Je docela možné, že si někteří (tedy alespoň svatého písma znali) i odpoví: "Zasloužili si to, protože opustili smlouvu se svým B-hem, tu kterou s Ním uzavřeli bezprostředně po vyjití z Egypta."

Jestliže národy světa budou s to zcela zřetelně porozumět, že příčinou veškerého strádání, běd jsou jejich hříchy, pak pak je na místě otázka proč se tedy nekají?

Odpověď je ta, že národy světa věří, že židé si zaslouží tento trest jako porušení své smlouvy s B-hem.

Gemara k talmudickému traktátu Sanhedrin praví, že když se svět přiblíží ke konci času (ještě před příchodem mesiáše), židovský národ učiní tešuvu (pokání) a to buď z lásky k H-spodinu nebo z obavy před další pohromou.

Nyní bychom si měli říci několik slov o tešuvě (vyslovuje se dle sefardského dialektu jako **tšuva**). Hebrejské slovo Tóra se do češtiny běžně překládá slovem Zákon. Ale to není přesný překlad. V české etymologii zákon znamená to, co se děje za konáním, tedy něco nepatřičného. Proto se zákony mnohdy nechceme mít nic společného. Zavání to soudní síní, advokátní kanceláři; "vypečený" advokát dokáže zákon pokroutit nebo obejít. Se zákony můžeme mít různé nepříjemnosti, státi se obětí justičního omylu, nepříjemného vyšetřování. V hebrejštině je tomu však jinak: Tóra je podstatně jméno odvozené od slovesa v infinitivu j-r-h a znamená ukazovat. Tóra je pak jakýmsi ukazovatelem, nebo směrníkem. Tora je tedy ukazovatelem cesty, který nás naviguje, jakým směrem máme jít a zároveň nás varuje před sejítím z dané cesty.

Představme si, že jedeme autem do Prahy: Podél silnice uvidíme dopravní značky, které nás informují, že do Prahy zbývá ještě 250 km, ale i ukáže, kudy se do Prahy dostaneme. Dále uvidíme různé příkazy a zákazy.

Život bez Tóry by se podobal hustě frekventované křižovatce, kde by neexistovala žádná světelná signalizace, nebyl by zde žádný dopravní policista,

žádná cesta by nebyla hlavní a vedlejší, každý by si jezdil, jak by chtěl.

Nyní se dostáváme k pojmu hřích. Hebrejščina zná několik výrazů:

1. avon = přečin, vina, zločin, zvrácenost
2. peša = nevěrnost, nevěra, přestupek, přestoupení, vzpoura, zločin
3. reša = být bezbožný, svévolný; opakem tohoto výrazu cdaka tj. spravedlnost, ospravedlnění, poctivost.
4. Chatta = hřích, vyskytuje se v Tenachu celkem 546 krát, v podobě slovesa 238 krát

Tento poslední pojem si ozřejmíme na následujícím příkladu: každý turista ví, co jsou to turistické značky. Když se budeme podle nich řídit, bezpečně nás dovedou do cíle. Stane se ovšem, že se stáváme nepozornými a značku ztratíme. Tu nám nastanou nepříjemné chvíle, zvláště v cizím, neznámém prostředí. Pokud by se nám něco podobného přihodilo v některém z národních parků, pokuta by nás neminula. Často se stává, že někdo značkám nedůvěřuje, považuje značenou cestu za zbytečnou okliku a chce si cestu zkrátit. Riskuje tím, nejen to, že zabloudí, ale může se dostat do bahnitého terénu, nebo na okraj propasti, pak již stačí rozhodný krok vpřed...

Když se nám tedy stane, že jsme opustili značkovanou cestu a bloudíme, nabízí se jediná možnost: zpět na značkovanou stezku. Toto rozhodnutí nazývá hebrejščina **tešuva tj. navrácení**, nebo také **pokání**. Septuaginta tento hebrejský pojem překládá výrazem **metanoia** změna smýšlení. Nejprve si musíme uvědomit, že bloudíme, že naše předchozí rozhodnutí byla ve většině případů chybná. Halacha je ústředním tématem hebrejské bible. V našem příkladu z turistiky bychom si mohli Tenach představit jako mapu, Toru jako značky na cestě i značkové trasy na mapě, a světlo, bez kterého bychom neviděli ani na mapu, ani na značky je způsob výkladu tohoto Božího slova viz. Žalm 119,105

I když je náboženskou povinností dělat tešuvu každý den (viz páté z osmnácti požehnání modlitby Šmone esre) pokání jako takové je především spojeno s deseti dny pokání (aserej jmej tšuva), které jsou právě před námi. Jsou to dny mezi Roš hašana - první den sedmého měsíce Tišri a Jom Kipur - desátým dnem téhož měsíce. Ještě před Roš hašana se pronáší sled

speciálních kajicných modliteb zvaných selichot.

Tedy vraťme se však k výkladu naší paraši. Podle tohoto názoru zaznamenaného v Gemaře, když H-spodin musel ustanovit krále nad židy, byly výnosy těchto panovníků velmi kruté. Vzpomeňme na Hamana Ha rašu, ale i ten navzdory všem peripetiím donutil izraelský národ dělat tešuvu.

V Toře stojí, (Deuteronomium 30, 1 nn) *"Když na tebe toto všechno přijde, požehnání i zlořečení, jež jsem ti předložil, a ty si to vezmeš k srdci, kdekoli budeš ve všech pronároděch, do kterých tě zapudí Hospodin, tvůj Bůh, a navrátíš se k Hospodinu, svému Bohu, a budeš ho poslouchat, ty i tvoji synové, celým svým srdcem a celou svou duší podle všeho, co ti dnes přikazují, změní Hospodin, tvůj Bůh, tvůj úděl, slituje se nad tebou a shromáždí tě zase ze všech národů, kam tě Hospodin, tvůj Bůh, rozptýlil."*

Or Ha Chajim Ha Kadoš vysvětluje, že první reakcí na vzniklé potíže bude to, že židé (jak ostatně stojí i v Písmu) **"vezmou si to k srdci"**.

Pochopí, že právě toto utrpení je následkem jejich hříchů vůči H-spodinu. Otázkou je, co kdo udělá, když nastane onen Den? V Písmu však jasně stojí, že každý musí dělat tešuvu.

Jestliže někdo porozumí příčině svých problémů, musí učinit tešuvu, jinak cokoliv jiného co by učinil, nemá pražádnou cenu. Například když kardiolog informuje svého pacienta, že za své špatné zdraví vděčí nezodpovědnému životnímu stylu a pacient neučiní žádnou nápravu, pak jistotně zemře. (Měl jsem v zaměstnání kolegu s nemocným srdcem. Když jsem se s ním seznámil byl již po několika infarktech. Jednou jsem jej upozornil, že mu modrají rty. Na to mi odpověděl, že to je ten pravý čas si zapálit cigaretu... Zemřel na následky příštího infarktu ve věku nedožitých 43 let).

Pokud se tedy někdo nechopí iniciativy a neučiní ten zásadní a rozhodující krok (asi jako je hození krabičky cigaret včetně luxusního zapalovače do potoka), nemůže čekat nějakou duchovní nápravu. Zpravidla k takovému rozhodnutí člověka dovede nějaká (ne vždy příjemná) životní situace. Je zajímavé, že člověka k pokání může přimět nějaký otřes, ale nikdy (nebo snad zcela výjimečně) vděčnost nad nějakým ziskem nebo radostnou událostí. To je snad i vysvětlení, proč národy s vysokou životní úrovní jsou tak bezbožné. Prostě Pána B-ha na nic nepotřebují. Tešuva není vůbec jednoduchý proces. Nejedem musí jít proti proudu

společnosti stejně tak i napříč vlastním sklonům a zvykům.

Podle Gemary k talmudickému traktátu Sanhedrin platí dokonce zásada, že baal cadikim (kajicníci) jsou kladeni výš než samotní cadikim (spravedliví). H-spodin ocení tešuvu Žida jako toho, kdo se navrátil k judaismu a to navzdory své hříšné minulosti - víc než cadika, který Mu byl vždy oddaný. Ba dokonce, veškeré hříchy jsou mu pak připočteny k dobru jako zásluhy. Jak tomu máme rozumět?

Gemara k talmudickému traktátu Menachot praví, že

fyzický svět byl stvořen spolu s duchovním světem prostřednictvím písmene "he" (pátý znak hebrejské abecedy). Písmeno "he" se skládá se z horní horizontální čáry a dvou dalších, vpravo i vlevo - svírají se základnou pravý úhel. Ale pozor, levá čára nedosahuje až na zmiňovanou horizontální základnu, nebo chcete-li, nedosahuje až ke "střeše". (Viz obrázek).

Právě zde, na levé straně se nachází malý otvor tohoto znaku - tedy mezi levou nožkou a "čepicí, stříškou či

základnou" tohoto písmene. Gemara nám poodhaluje, že tvar tohoto písmene představuje realitu fyzického světa. Otevřený prostor mezi pravou a levou nožkou představuje svobodnou volbu. Svět je široký, otevřený dokořán a každý si může vybrat z nepřeberných možností.

Jestliže někdo v duchovní oblasti učiní chybná rozhodnutí, zhřeší, zkrátka a jednoduše sejde z cesty (dle našeho příkladu), musí zpět - tedy učinit onu tešuvu, podle způsobu písmene "he".

V zásadě se nemůže navrátit do oblasti duchovna stejnou cestou jakou vyšel. Musí vstoupit skrze onen malý otvor vlevo, který obsahuje písmeno "he". Znamená to, že je nyní nucen si zvolit styl života s mnohými omezeními.

Rabejnu Jona píše ve své práci Šearej tešuva (Brány pokání) stejně ve svém výkladu k Pirkej Avot (výroky otců), že všechny micvot Tory jsou "parparot" (= aperitivem) k "jirat šamajim" (bázně Nebes = H-spodina). Aperitiv neslouží k tomu, aby někoho nasytil, ale aby stimulovat jeho chuť k jídku - které teprve bude následovat. Tak také je hodnota veškerých micvot Tory směřována k jirat šamajim. Vnitřní hodnota účelu a smyslu plněním micvot není jen pro "parádu", ale vede k jirat šamajim (bázně Nebes).

Když tedy někdo zachovává Šabes, plní micvu tfilin (modlitebních řemíneků), dodržuje košer zákony atd. Činí to jako jirat šamajim, protože jediným důvodem proč zachovává jednotlivé micvot je bázeň B-ží.

Plnění micvot je proto deklarací bázně před Velebností a Majestátem B-žím. Midraš k Šir ha širim (Píseň písní) interpretuje jeden verš takto: "Slova sofrim (rabínů) jsou žádostivější (H-spodinem) než víno (Tora)."

Toto naznačuje, že H-spodin ohodnocuje rabínská uzákonění víc než samotné B-ží Slovo, tedy než samotnou Toru. Rabejnu Jona to vysvětluje tak, že důvodem je to, že skrze lpění na rabínská ustanovení (chcete-li plotu či zábradlí) demonstrujeme větší míru jirat šamajim (bázně B-ží). Základem pro ona rabínská ustanovení (onoho plotu či zábradlí) je lidská slabost. Díky lidské nedokonalosti, zranitelnosti a nedostatku nepřetržitého vědomí (člověk se není schopen neustále soustředit, občas se mu myšlenky zatoulají kdoví kde) a oceňovanému svědomí, má člověk neustále tendenci porušit některý ze zákonů Tory. Proto chachamim (rabíni) vydávali různé zákony, různá oplocení, zábradlí či ohrazení za tím účelem, aby ošetřili všechny podmínky tak, aby byl člověk uchráněn přestoupit zákon Tory. Na rozdíl od "automatického" plnění všech micvot je lpění na rabínských ustanoveních také demonstrací jirat šamajim. S tímto vysvětlením můžeme lépe porozumět dalšímu výroku gemary: "V situacích, kde baalej tšuva (kajícníci) obstojí, dokonce

absolutní cadikim (spravedliví) mohou selhat." Baalej tšuva jsou "produktem" dimenze jirat šamajim, což svoji podstatou přesahuje rabínská ustanovení a jakékoliv ostatní logické vývody. Kvůli jejich přirozenému (mnohdy zděděnému) sklonu pro věci tělesné - když už tedy učiní pokání, musí sebe víc omezit - tedy víc než cadikim respektováním všech dodatečně ustanovených zábradlí. Proto, jak jsme si již ostatně řekli, H-spodin si cení rabínská ustanovení dokonce víc než své vlastní Výroky, neboť jsou pokročilejšími prostředky k dosažení jirat šamajim, Pak On ještě víc oceňuje osobní rozhodnutí baal tšuva.

To i je důvod, proč H-spodin si váží bal tšuva (kajícníka) víc než kteréhokoliv z cadiků. Tedy toho, kdo nemusí tolik ze sebe vynaložit, aby musel oddaně sloužit svému B-hu.

Pro doplnění uvádím několik takových rabínských ustanovení;

1. před požitím chleba si umýt ruce
 2. stanovit zákony o vymezení měst o šabatu
 3. Purim
 4. Chanuka
 5. Vyslovení požehnání
 6. Zapalování šabatových a svátečních světel
 7. Odřikání halelu o svátcích
- Šabat šalom!

Poznámky k aktuálním sidrám

Or HaChajim- Poslední den svého života shromáždil Moše všechny příslušníky židovského národa, vznešené i ty nejspodnější, muže i ženy, mladé i staré, aby přijali znovu B-ží smlouvu. V této smlouvě bylo novum: arvut- vzájemná odpovědnost jednoho za druhého, podle níž každý Žid má povinnost pomáhat druhým zachovávat Tóru a zabránit jim v jejím porušování. Proto Moše začíná rozčleněním lidí do různých kategorií (podle možnosti ovlivnit druhé) a proto říká, že B-h je nebude činit odpovědnými za hříchy, které někdo spáchal potajmu, ale budou zodpovědní za hříchy, páchané nepokrytě.

To je základní postoj Židů k vnějšmu světu; vysvětluje to, proč nesmí zůstat neteční k prohřeškům druhých a proč veřejné znesvěcení Tóry se dotýká každého svědomitého Žida.

Raši- midrašicky: když lidé slyšeli výčet 98 kleteb, zbledli strachy a budoucnost se jim zdála beznadějná. Moše je upokojil, že i přes minulé hříchy národ stále „stojí před Hospodinem“ a tak jako je B-h nezavrhl v minulosti, bude jim pomáhat i v budoucnosti. Strach z kleteb jim zabrání hřešit, a i když zhřeší, trest jim přinese smíření, ne záhubu.

„**etem nicavim** - stojíte“

Ramban- Národ stojí před B-hem, protože účelem smlouvy je vytvořit pouto s B-hem.

Sforno- Stojí před B-hem, který nemůže být popřen.

Or HaChajim- Moše uvádí jednotlivé kategorie lidí, aby tak ukázal, že každý je odpovědný natolik, kolik

lidí může ovlivnit: vůdčí osobnosti mohou ovlivnit masy lidí, ženy svou rodinu a sousedy, děti pár svých kamarádů a spolužáků, prostý nádeník snad jednoho- dva. B-h nevyžaduje po nikom víc, než jsou jeho možnosti, ale nestačí mu málo.

„**tapchem** - vaše malé děti“

Ramban- Děti jako nezletilé nemohou zákonně přijmout Tóru, ale B-h chce, aby byly při této slavnostní chvíli,

Sforno- anebo naznačuje, že starší jsou povinni zajistit, aby děti byly vychovány jako Židé. Budoucnost národa závisí na výchově a vzdělávání jeho dětí- podle halachy je povinnost komunity zajistit výchovu a vzdělávání dětí přednější než povinnost postavit synagogu.

„**mechotev ecejcha** - od drvoštěpa“

Raši- Kenaanci přišli za Mošem a předstírali, že jsou ze vzdáleného národa a chtějí konvertovat k židovství. Moše jim nedovolil konvertovat, protože nemínili svou konverzi upřímně, ale nechal je, aby zůstali s židovským národem jako drvoštěpové a nosiči vody pro svatyni.

„**uvaalato** - pod Jeho kletbou“

Prokletí padne na ty, kdo smlouvu odvrhnou.

„**lo leam...lecha elohim** - Jeho lid...B-h tobě“

Raši- Účelem smlouvy je nerozdělitelné pouto B-ha a Izraele, ježto B-h přísahal praotcům i národu, že vždy zůstanou Jeho lidem; nebudou hledat nového B-ha, a ani B-h nový národ.

„**veet ašer ejnenu po** - s tím, kdo tu dnes není“

Rb.Bachja- Smlouva je závazná i pro generace, jež se dosud nenarodily a tedy nejsou přítomny při uzavření

smlouvy, ježto rodiče a děti jsou k sobě jako strom a větve- jako jsou ve stromu obsaženy všechny jeho potenciální větve, tak jsou budoucí generace obsaženy v rodičích, kteří je zplodí.

Jiný výklad: všechny židovské duše jsou přítomny této smlouvě, jako byly na Sinaji při darování Tóry, pouze jejich těla se dosud nenarodila.

Gur Arje- Budoucí generace jsou vázány smlouvou podle zásady, že nižší soud nemůže zvrátit rozhodnutí vyššího soudu (Megila 2a): Mošeho soud (a celý národ) uzavřel smlouvu, kterou pozdější generace nemohou zrušit.

Výstraha před modlářstvím

Izrael žil v Egyptě a brzy bude žít v Kenaanu, poznal na vlastní oči ohavnost modlářství- a přece je národ stále sváděn různými filosofiemi a životními styly okolí. Lidé dokážou rozlišit správné od špatného, a přesto vymýšlejí důvody, jak dodat legitimitu své nemorálnosti a touze po požitcích.

„**kesef vezahav ašer imahem** - stříbro a zlato, které mají“

Raši-Tóra odlišuje modly vyrobené z levných materiálů- dřeva, kamene- od model z drahých kovů. „Mají“= jejich majitelé je sčítají, aby je nikdo neukradl; jak směšné, že všemocné modly se samy neochránějí ani před obyčejným zlodějem.

„**šoreš pore** - kořen plodící...“

Zvědavost je jako kořeny, které se stále větví a bují: začíná přáním dovědět se o ohavnostech Kenaanců, ale kořeny bují pořád dál, až zplodí herezi, hořkou jako žluč a pelyněk.

„**šalom jihje-li** - budu mít pokoj“

Tak to začíná: klamnou představou, že „bude mít pokoj“- že může bez obav dělat, co se mu zachce.

Chafec Chajim říkával, že mnoho lidí staví svůj život na hloupé domněnce, že jen druzí inklinují k smrti, oni ne- oni jsou imunní vůči smrti fyzické i duchovní.

„**lemaan sfot harava et-hacmea** -s opilým i střízlivým“

Raši- „opilý“= obrazné označení šogeg-neúmyslného hříchu, neboť když někdo příliš mnoho pil a je opilý, může se dopustit hříchu, aniž ví, co dělá. „Střízlivý“= obrazné označení mezid- úmyslného hříchu, protože střízlivý člověk ví, co dělá a hledá, jak by uspokojil svou žádostivost. Smysl verše tedy je, že za normálních okolností B-h posuzuje neúmyslné hříchy shovívavě, ale jestliže člověk propadne mylné představě, že si může dělat, co chce- „bude mít pokoj“- B-h ho učiní odpovědným i za jeho neúmyslné hříchy, ježto vzešly z jeho lhostejnosti k hřešení. Trest za tyto hříchy je pak přidán k trestu za jeho úmyslné hříchy.

Ramban- Je to výstraha, že lidé mají držet na uzdě svou žádostivost, dřív než je přemůže rozkoš, protože když jednou ze zvědavosti ochutnají zakázaného, touha bude čím dál silnější, až bude vyžadovat k uspokojení stále nové a exotičtější zvrácenosti. Smysl verše tedy je, že člověk si musí být vědom plíživosti hříchu, neboť když někdo hřeší „opilý“, tj. bez intenzivní touhy, začne brzy hřešit „střízlivě“, tj. kvůli síle požitku.

„**umacha hašem šemo mitachat hašamajim** - ...vymaže jméno zpod nebes“

Or HaChajim- Jméno člověka má původ v nebesích, protože B-h ovlivňuje rodičovskou volbu jména. Jméno symbolizuje duchovní schopnosti, které jeho nositel projevuje, když jedná řádně, ale utápí-li se v hříchu, jeho jméno je vymazáno z nebeského zdroje.

„**veamru al ašer azvo et-brit hašem**...-řeknou: protože opustil smlouvu...“

Budou přemýšlet, jak to, že se Erec jisrael změnila ze země oplývající mlékem a medem v pustinu, z níž byli Židé vyhnáni, a dojdou k závěru, že příčinou je pouze to, že Židé opustili svého všemocného B-ha a uctívají božstva, která nemají moc ani oprávněnost.

„**ašer lo-jedaum** - jež neznali“

Raši, Sforno- Tj. božstva, jejichž předpokládanou moc neznali, takže se Izrael dopustil hříchu z hlouposti, když se hrnul za božstvy, jež neprojevila schopnost jakkoli pomoci.

„**velo chalak lahem** - a jež jim neurčil“

Raši- B-h neurčil tyto „bohy“ Izraeli.

Sforno- B-h dal svým nebeským tvorům jistou míru moci, ale dal tuto moc jen andělům, kteří spravují záležitosti ostatních národů; Izrael je však podřízen pouze B-hu.

„**hanistarot lehašem** - skryté (hříchy) patří Hospodinu“

Raši, Ramban- Aby Izrael nenamítal, že nemůže zodpovídat za hříšníky, o nichž neví, Moše ujistil národ, že za skryté hříchy B-h učiní odpovědným jen hříšníka samého, ale každý má povinnost dbát, aby integritu národa nenarušovaly nepokryté páchané hříchy.

Ramban- Verš se vztahuje i na hříchy, jichž si není vědom ani ten, kdo se jich dopustil, protože mnoho lidí hřeší z neznalosti zákona nebo z nevědomění situace.

Raši- Verš také naznačuje osud Židů, kteří natolik asimilovali s okolním obyvatelstvem, že zapomněli na svůj židovský původ: až přijde konečné vykoupení, všichni tyto „skrytí“, známi jen B-hu, budou opět připojeni k svému národu a znovu získají status svých předků.

Konečné vykoupení

Ramban- Sliby, jež B-h dává v kpt. 30, budou splněny až v mesiášské době, zde je to míněno jako příkaz k obrácení, ale formulovaný jako výhled do budoucnosti, aby sužovaní Židé měli jistotu, že kajícím se bude odpuštěno.

„**habracha vehaklala** - požehnání a prokletí“

Pohled do židovských dějin potvrzuje, že věrnost B-hu přináší požehnání a hříšnost přináší prokletí. Když si to Židé uvědomí, vrátí se k B-hu a získají Jeho milost.

„**vahaševota el-levavecha** -vezmeš si to k srdci“

Nestačí uznávat rozumem, že sloužit B-hu je správné, nutno to cítit v srdci, potom dojde k obrácení.

„**ad-hašem elohejcha** - k Hospodinu, svému B-hu“

Sforno- Pokání by mělo vycházet jen z touhy vrátit se k B-hu, ne z toho, že se člověk chce zbavit soužení a mít B-ží požehnání.

Jestliže se Židé obrátí, nic nebrání B-ží milosti, ať jsou kdekoli a jakkoli zakotveni v jiných zemích, B-h je přivede zpět do jejich země.

„**vešav hašem** - Hospodin tě uvede“

Raši- „vešav“ znamená doslovně „vrátí se s“, tj. B-h byl v exilu se svým židovským národem a spolu s ním se vrátí. Moudří z toho odvozují, že i když je Izrael rozptýlen, B-ží přítomnost jde s ním (Megila 29a)

Jiný výklad: Návrat z exilu bude tak obtížný, jakoby B-h musel vzít každého Žida za ruku a dovést ho do Erec jisrael.

„**umal...et-levavcha** - obřeže tvé srdce“

Ibn Ezra- Když se budeš kát, B-h ti pomůže „obřízkou srdce“, tj. pomůže ti překonat překážky, jež zlý sklon vždy klade do cesty. Fyzickou předkožku musí odstranit lidé, B-h odstraní duchovní překážku k úplnému obrácení.

Ramban-B-ží pomoc přijde podle zásady „kdo se sám usiluje, tomu B-h pomůže“ (Šabat 104a). Po celé dějiny lidé bojují s protichůdnými touhami dobrými i zlými, jsou odměňováni za správnou volbu a trestáni za špatnou. „Předkožka“ je duchovní překážka, která brání srdci, aby v něm převládla добрota, je to přirozená lidská touha hřešit. Po konečném vykoupení bude pro člověka přirozený jen sklon k dobru.

„**vehotircha** - dát o nadbytek“

Sforno- B-h ti dá hojnější požehnání, než tvým předkům.

Tóra je dostupná

Zdá se, jakoby dosažení cíle -znát a naplňovat Tóru- bylo nad lidské možnosti, ale opak je pravdou. Moše říká, že cíl je na dosah, když se lidé budou upřímně snažit ho dosáhnout.

„**lo vašamajim** - není v nebi“

Raši- Ale i kdyby byla, měl by ses snažit vystoupat k nebi a studovat Tóru.

I kdyby Tóra byla vysoko nad tvé schopnosti, přesto se vyžaduje, aby ses snažil ji studovat tak, jak jsi schopen. (Maharša, Eruvin 55a)

Sforno- Pokání, o němž se mluvilo výše, je ve tvé moci; k tomu, abys šel blíž k B-hu, nepotřebuješ proroka, který ti přinese poselství z nebes.

„**velo meever lajam hi** - ani za mořem není“

Tj. člověk nemá brát studium Tóry jako něco tak obtížného, jako podstoupení namáhavé cesty.

Sforno- Není nezbytné vyhledávat ty největší učence, kteří jsou daleko za mořem.

„**ki-karov elejcha** - vždyť je ti velmi blízko“

Raši- Byla ti dána psaná i ústní Tóra.

Ibn Ezra- Verš mluví o ústech, srdci a skutecích. B-h žádá v první řadě upřímnost srdce; srdce podnítl řeč; řeč podnítl skutky.

Sforno- Srdce si uvědomí, že člověk hřešil a ústa to vyznají. Uvědomění si hříchu a vyznání hříchu jsou základní prvky tšuvy.

Rb.Josef Dov Solovejčik-Podle Moudrých se dítě v lůně matky naučí Tóru, ale při narození ji zapomene (Nida 30b).

Jestliže ji zapomene, proč se jí tedy učilo? Díky tomuto učení má každý Žid lásku k Tóře, a i když někdo nemá příležitost studovat Tóru, možná bude obdařen intuitivní moudrostí; takže když pak dostane příležitost ke studiu, Tóra nebude pro něho cizí, ale něco, co kdysi znal. Toto měl na mysli Moše, když řekl, že Tóra není ani skrytá, ani vzdálená, ale každý Žid ji má v srdci a ústech.

„**et-hachajim veet-hatov...** - život a dobro i smrt a zlo“

Raši- Rb.Jochanan říká k tomu: Ode dne, kdy B-h učinil toto prohlášení, zlo přichází o své vůli k tomu, kdo koná špatně a dobro k tomu, kdo koná dobře.

„**et-hašamajim veet haarec** - nebe i země“

Raši- Nebe a země jsou věčné, takže kdykoli Izrael zhrěší, existují svědkové, kteří potvrdí, že Izrael byl řádně varován před následky hříchu.

B-h chce dát Izraeli mravní naučení- nebe a země nejsou odměňovány ani trestány, a přece se nikdy neodchýlí od úkolu, který jim B-h svěřil. Neměli by Židé, které B-h odměňuje za konání micvot, být horlivější v plnění B-ží vůle?

„**uvacharta bachajim** - vyvol si život“

Rb.Moše Feinstein- Zvolit si život není jen k dobru člověku samému, ale i jeho potomkům. Člověk musí volit tak, aby se jeho děti řídily Tórou. Když někdo zachovává příkazy Tóry jen vlašně nebo jako těžké břemeno, jeho děti se pravděpodobně budou vzpírat zachovávání Tóry. Ale když člověk studuje Tóru a vykonává její příkazy s radostí a hrdě, jeho příklad zapůsobí na druhé.

„**leahava et-hašem** - milovat Hospodina“

Maharal- Moudří učí, že člověk by měl studovat Tóru bez jakýchkoli postranních motivů, např. z touhy být ctěn jako rabín. Obecně když někdo druhého miluje, snaží se být spojen s předmětem své lásky, beze všech sobeckých úmyslů. Jestliže sblížení s B-hem se dosáhne studiem Tóry, musí člověk studovat jen kvůli Tóře samé, a ne proto, že mu to přinese nějaký osobní prospěch. Kdo studuje Tóru z jiných pohnutek, miluje sebe, ne Tóru, a tedy nemiluje B-ha.

VAJELECH

Ramban- Když Moše zpečetil novou smlouvu s příslušníky národa, vrátili se všichni do svých stanů v táboře. Pak Moše vyšel ze svého příbytku u stanu setkávání a prošel tábory všech 12 kmenů, aby se rozloučil s milovaným národem,

Sforno- a utěšil je, aby jejich zármutek nad jeho smrtí nezastínil jejich radost z potvrzení smlouvy. Věděl, že toto je poslední den jeho života, neboť podle Zoharu ti nejvíce svatí a spravedliví lidé jsou k tomu vnímaví a mohou říci, kdy se duše začíná oddělovat od těla.

„**hajom**- dnes“

Raši- Ten den byl dnem Mošeho narození, ve stejný den zemřel.

„**lo-uchal od lacet velavo** - nemohu již vycházet ani vcházet“

Raši- Tím se nemíní, že mu bránilo stáří, neboť Tóra dosvědčuje, že byl stále plný života (viz 34:7), ale že již nemůže být jejich vůdcem, B-h mu zakázal přejít Jordán spolu s národem.

Ibn Ezra-Moše říká, že je příliš starý, aby je vedl ve válce a ujišťuje národ, že bez ohledu na to, kdo je povede, B-h sám zničí jejich nepřátele.

Sforno- Jehošua bude jejich vůdcem, ale skutečná moc patří B-hu; Jehošua bude s nimi při plnění B-žihou příkazu, ale nikoli proto, že by sám měl nějakou zvláštní moc.

„**vaasitem lahem** - a naložte s nimi“

Ibn Ezra- Tj. zničíte jejich modly a pomníky, jak to Moše vícekrát nařídil.

Jehošua nástupcem

Aby mu Moše dodal na vážnosti, vybral ho v přítomnosti všeho lidu.

„**ki ata tavo et-haam haze** - neboť ty nejdeš s tímto lidem“

Raši- „Nejdeš... s lidem“= Jehošua bude první mezi sobě rovnými, tj. bude se podílet na vedení se staršími a bude jim pořízen. „Ty uvedeš národ.“= musí být rozhodným a pevným vůdcem, neboť vůdce může být jen jeden.

Or HaChajim- Moše tím nechtěl říci, že Jehošua bude podřízen jiným, ale že B-h sám uvede Svůj lid do země a Jehošua tedy vejde bez boje. Avšak ježto takové prohlášení by snížilo Jehošuuovu vážnost u starších, B-h jasně říká, že Jehošua bude nejvyšší autoritou.

Hachel

Vždy jednou za sedm let- v první den chol hamoed Sukot v šabatovém roce- se musí národ shromáždit u Chrámu, aby naslouchal králi, který jim bude předčítat z knihy Dvarim (Dt). Četl od začátku knihy do konce 1. odstavce Šma (6:9), druhý odstavec Šma (11:13-21) a 14:22-28:69. Obsahem všech těchto částí je věrnost B-hu, smlouva, odměna a trest.

Důvodem tohoto příkazu je, že Tóra je základ židovského života a jí se Židé odlišují od ostatních národů a dosahují nejvyšší možné duchovní radosti. Celý Izrael- muži, ženy, děti- společně naslouchají čtení a potvrzují tak, že Tóra je základ, majestát i nádhera. (Rambam, Hilchot Chagiga 3:3, Chinuch 612).

„**vehataf** - a malé děti“

Raši- Proč? Protože tím získají odměnu ti, kdo je tam přinesou.

Talmud uvádí, že matka jednoho z mišnaických učenců přinášela ho v kolébce do domu studia, aby odmalíčka vnímal sluchem hlasité učení Tóry. V současnosti se potvrdilo, že dětem se mají hodnoty vštěpovat od útlého dětství, zejména příkladem rodičů i ostatních lidí. Když tedy rodiče přinášeli své děti k hachelu, zasloužili odměnu, neboť tím dali najevo, jak je jim Tóra drahá.

„**vegercha** - a tvůj cizinec“

Ibn Ezra- Tj. nežid, zachovávající noachické zákony. I když příkazy Tóry pro něho nejsou závazné, měl by se také účastnit hachelu; možná pochopí jeho význam a snad bude i podnícen ke konverzi.

Rb. Jakob Kamenecky- Slovo „ger“ často označuje konvertitu k židovství, v tomto případě nikoli. Rambam i Ramban souhlasí s Ibn Ezrou, že nežidé by se měli účastnit hachelu. Příkaz se nevztahuje na pohany, ale na cizí usedlíky.

Židé nikdy nenutí pohany ke konverzi, ani je k ní nepovzbuzují. Příkaz ukazuje povinnost Židů chovat se tak, aby to dodalo Izraeli takové věrohodnosti, že okolí pocítí touhu připojit se.

Verš 17 mluví o B-žim hněvu a Jeho skryté tváři kvůli hříchům Izraele, verš 18 opět říká, že B-h skryje tvář- i poté, co Izrael pozná, že jeho utrpení je způsobeno vzdálením B-ha, tj. i po začátku pokání, jež by mělo vzbudit B-ží slitovnost. Proč B-h skrývá tvář, i když se Izrael kaje?

Ramban- Prohlášení Izraele není opravdové pokání, protože i když si uvědomují svou vinu, nejsou ochotní se z ní vyznat a celým srdcem se obrátit. B-h přesto projeví přízeň, proto verš 18 nezmiňuje další utrpení. B-h skryje tvář v tom smyslu, že nezjeví nadcházející odpuštění. Izrael musí mít pevnou víru, že B-h je nikdy zcela nezavrhně, úplné odpuštění bude až po vyznání a dokonalé nápravě.

Sforno- Verš 17 vyjadřuje zoufalství Izraele, který chápe, že urazil B-ha tak těžce, že modlitba a pokání jsou bez účinku. B-h však říká, že tak to není- On nikdy nenechá Izrael padnout a vždy bude chránit Svůj lid, ale Jeho přítomnost bude skrytá, tj. Židé to budou vnímat jako nepřítomnost, i když B-h bude stále s nimi.

Tóra jako svědectví

B-h přikázal Mošemu a Jehošuuovi zapsat Tóru, učít jí národ a umístit svitek vedle schrány. Přejde doba, kdy mnoho Židů opustí Tóru a bude přitahováno kulturou okolních společností, ale psaná Tóra zůstane jako stálá připomínka kořenů Izraele a neměnné ohnisko jeho oddanosti.

„**hašira hazot** - tato píseň“

Raši- Tj. Haazinu

Ramban- Haazinu je nazvána písní, protože je psána formou básně.

Rb. Gedalja Schorr- „píseň“ symbolizuje harmonii, v ní lidé poznávají, že všechny prvky universa se spojují ve vykonání B-ží vůle, stejně jako se jednotlivé verše spojují v celou píseň nebo jednotlivé nástroje v orchestrální souzvu.

Ramban- Příkaz „kitvu- napište“ je v plurálu, oslovuje Mošeho a Jehošuu, ale příkaz učít se je v singuláru; skutečně psal jen Moše a Jehošua stál vedle něho, studoval text a hlasitě četl. Ačkoliv oba měli vyučovat- a od toho dne přešla povinnost na Jehošuu- dokud byl Moše živ, on byl hlavní učitel, neboť lid přijímal učení mnohem ochotněji od něho, než od jiného.

Opsat svitek Tóry

Moudří z tohoto verše odvozují, že každý Žid má povinnost opsat svitek Tóry; tento příkaz lze splnit i dopsáním jediného písmene do svitku: Chybí-li jedinému písmenu ve svitku Tóry, svitek je nepřijatelný, dopsáním jednoho písmene se svitek stane úplný, a proto i napsání či opravení jediného písmene má stejnou hodnotu jako napsání celého svitku. (Rambam, Hilchot Sefer Tora 7:1)

Roš, Chinuch 613- Podle některých názorů se tento příkaz splní i koupí knih, jež vykládají Tóru.

Tento příkaz je poslední z 613, neboť je završuje: zapsat a znát všechny micvot, aby se mohly náležitě vykonávat.

„**ki lo tišachach mipi zaro** - nebude zapomenuto...“

Raši- Přesto, že Izrael v budoucnu upadne do hříchu, B-h slibuje, že Tóra nikdy nebude zcela zapomenuta a dějiny potvrzují, že po obdobích, kdy se zdá, jakoby úpadek byl nezvratný, znovu a znovu dochází k rozmachu studia Tóry.

„**ata tavi** - uveďeš“

Moše dostal příkaz napsat Tóru, ale nikoli, kam uložit svitek. Potom mu B-h sdělil poslední tři kapitoly, počínaje Haazinu, takže Moše zapsal celou Tóru až do konce (v.24) a vyučoval ji.

Raši- Pak mu bylo řečeno, že má svitek dát levitům, aby jej uložili vedle schrány či do schrány a bylo tak zaručeno, že nikdo nebude moci nic k Tóře přidat ani nic z ní ubrat.

„beodeni chaj imachem hajom - dnes ještě žiji mezi vámi“

Or HaChajim- „dnes“= Moše zdůrazňuje, že mluví naposled ve svém životě. „Mezi vámi“= spravedliví jsou v duchovním smyslu považováni za živé i po své smrti (Berachot 18a).

„acharej moti ki-hašchet tašchitun- po mé smrti...“

I když Moše předpověděl, že národ začne hřešit hned po jeho smrti, Písmo dosvědčuje, že Izrael zůstal zbožný tak dlouho, dokud žil Jehošua (Joz 2:7).

Měsíc elul, tšuva, Roš hašana

I když B-h kdykoli během roku přijme tšuvu člověka, který ji koná celým srdcem, přece je k tomu obzvlášť příhodný měsíc elul, jenž předchází svátku Roš hašana. V tomto měsíci vystoupil Moše na horu Sinaj, zdržel se tam 40 dní, obdržel 2.desky a sestoupil 10. tišri, kdy bylo dokončeno smíření (odpuštění) za hřích zlatého telete. Od té doby jsou tyto dny- tj. měsíc elul a prvních 10 dní měsíce tišri- zvané „čas milosti“: je to doba odpuštění, dobré vůle k odpuštění a smíření= doba tšuvy, návratu, obrácení k B-hu. Období vrcholí dnem 10. tišri- Jom kipurim, Dnem smíření.

Narážku na to najdeme ve verších Písma: Ex 21:13- „Neměl-li to v úmyslu, ale B-h dopustil, že se to stalo, určím ti místo (kam se uteče)“, Dt 30:6- „Hospodin obřeže tvé srdce i srdce tvého semene“, Est 9:22- „Dárky jeden druhému a dary chudým“, Pís 6:3- „Já jsem svého milého a milý je můj“. Ve všech těchto verších tvoří počáteční písmena slov slovo elul. Verše odkazují ke třem věcem, na něž bychom se měli v této době obzvlášť zaměřit a vykonávat je velmi svědomitě: **tšuva**- obrácení, **tfila**- modlitba, **cdaka**- dobročinnost. „Obřeže tvé srdce“ naznačuje tšuvu, „já jsem svého milého...“- modlitbu, která je vyjádřením lásky k B-hu a „dárky jeden druhému a dary chudým“- dobročinnost.

Počínaje 2.dnem roš chodeš elul (letos 15.8.) se vždy po ranní bohoslužbě v synagoze troubí na šofar-beraní roh. Účelem je probudit lidi z letargie a vyburcovat je. Ústředním motivem měsíce je „chešbon nefesh- účtování s vlastní duší“, tj. důkladně si probrat své chování, jednání a činy a rozvíjet v sobě pozitivní vlastnosti: chovat se k druhým slušně, poctivě, nelhat, povzbuzovat v sobě radost, pokoru, přejícnost a snažit se zbavit lenosti, závisti, mstivosti a dalších negativních rysů, narovnat své vztahy k druhým lidem.

V této době je rovněž zvykem zkontrolovat své mezuy a tfilin a upravit nedostatky, pokud jde o další micvot.

Každý den po ranní a večerní modlitbě až do Šemini aceret (8.den Sukot) se říká Ž 27- „Hašem ori vejiši- Hospodin je mé světlo a spása“.

Od šabatu před Roš hašana až do začátku svátku se před svítáním nebo brzy ráno před ranní modlitbou odříkávají **selichot**- zvláštní prosebné modlitby. Šfaradim se modlí selichot celý elul, aškenazim nejméně 4 dny před Roš hašana; vyjde-li tedy začátek

svátku na 2. nebo 3. den týdne (pondělí či úterý), začínají se modlit selichot o týden dříve.

Den před začátkem Roš hašana je obvyklé postit se až do skončení odpolední modlitby, říkat modlitby Jom kipur katan a vůbec celý den se soustředit na tšuvu, konání micvot, dát milodary, studovat Tóru. Je také zvykem jít po ranní modlitbě k hrobům svatých mužů a modlit se tam o přimluvu, protože místo, kde odpočívají cadikim, je čisté a svaté. V den před Roš hašana je také zvykem zrušit své neúmyslně dané sliby- hatara nedarim. Po minše je pak dobré se najíst, aby svátek nezačínal trápením.

Jak vypadá opravdový návrat- **tšuva**? Podle Maimonida si člověk musí především svůj prohřešek (neúmyslný či úmyslný) uvědomit, litovat ho upřímně; to ale nestačí, musí ho také slovy konkrétně vypovědět a uznat- to je viduj= vyznání. Součástí tšuvy je také pevně celým srdcem si umínil své špatné jednání už neopakovat; tšuva je opravdová tehdy, jestliže se člověku naskytne příležitost znovu udělat to, čím se předtím prohřešil, nic mu nebrání, aby to znovu udělal, on to však neudělá- díky tšuvě, tedy ne proto, že by měl strach nebo mu chyběla síla.

Prohřešil-li se člověk proti druhým lidem- někoho zranil, okradl, poškodil...- nebude mu nikdy odpuštěno, dokud poškozenému všechno nenahradí, nevrátí, co ukradl, nezaplátí, co mu dluží a dokud si ho neudobří, tj. musí ho poprosit o prominutí.

Na druhé straně je zakázáno být neoblomný a odmítnout odpustit, žít v sobě nenávisť či mstít se. I když nám bylo velmi ublíženo, přijde-li viník a prosí o prominutí, musíme mu upřímně prominout. Je také zakázáno připomínat tomu, kdo se obrátí- udělá tšuvu- jeho minulé špatné chování a činy.

Jom kipur může člověka očistit jen od toho, čím se prohřešil proti B-hu; nezbytnou podmínkou smíření s B-hem o Jom kipur však je, aby se člověk předtím smířil s lidmi.

Člověk má svobodnou vůli, tj. má možnost volby: být laskavý či krutý, lakomý či štědrý atd., jen on sám se vlastním rozhodnutím přikloní na tu či onu cestu a opět jen na něm je, zda se rozhodne pro obrácení. Tšuvu lze udělat ze špatných činů, ale i ze špatných vlastností.

Dny od Roš hašana do Jom kipur (aseret jemej tšuva= deset dní pokání) jsou poslední možností napravit to, čím se člověk prohřešil vůči druhým a smířit se s nimi, aby se pak o Jom kipur mohl smířit s B-hem.

Podle tradice se totiž každý rok v tuto dobu otvírá v nebesích kniha života, všichni lidé předstupují před B-ží soud a B-h rozhoduje, jak bude člověk zapsán pro příští rok; zápis je pak o Jom kipur definitivně potvrzen- zpečetěn. Proto si lidé navzájem přejí „ať jsi zapsán a zpečetěn pro šťastný rok“. Každý člověk má nějaké zásluhy a nějaká provinění; u některých naprosto převažují zásluhy, to jsou cadikim, ti jsou do knihy života zapsáni ihned; u některých zcela převažuje to špatné, to jsou rašaim; většina lidí však je „bejnonim- něco mezitím“, tj. špatného i dobrého je přibližně stejně, a ti budou zapsáni podle toho, jak využijí těchto posledních dní pro tšuvu, aby se mohli o Jom kipur smířit s B-hem.

Rb. Elazar říká: vzhledem k tomu, že celý svět je souzen podle toho, co převažuje, i jednotlivec je tak souzen a splní-li někdo jedinou mičvu, je šťastný člověk, protože tím převáží nejen vlastní miskou zásluh, ale i miskou zásluh celého světa; a naopak dopustí-li se někdo jediného prohřešení, běda, neboť tím převáží nejen miskou svou, ale celého světa.

Ten, u něhož převáží viny nad zásluhami, za svou špatnost hned zemře. Někdy se lidem zdá, že naprostí rašaim se v pohodě dožívají vysokého stáří; ale miska vah neváží podle počtu dobrých či špatných skutků, ale podle jejich velikosti: některá zásluha převáží několik špatností, některá vina převáží mnoho zásluh. Lidé nemohou vědět, jakou hodnotu má která, nevidí celek, jen výseč.

Roš hašana (1.-2. tišri, letos 13.-14. 9., svátek začíná večer 12.9.) je jediný svátek židovského roku, který trvá stejně dlouho v Erec jisrael jako v diaspoře- oba dny mají stejnou svatost, proto se také někdy nazývají „dlouhý den“ a některé halachot zohledňují tuto výjimečnost. .

Po maariv prvního večera si lidé navzájem přejí „ať jsi zapsán pro šťastný rok“. Lidé jsou svátečně oblečení, muž má na sobě kitl, i žena by měla mít něco bílého, stůl je slavnostně upraven.

Jedí se symbolická jídla „pro dobrý rok“: chala (v podobě žebříku nebo kulatá- kruh roku i kruh lidského života) se namáčí do medu místo do soli. Také kousek jablka se namočí do medu, s požehnáním „Bud' tvá vůle, B-že náš a B-že našich otců ...obnovit nám rok šťastný a sladký“. Jí se také hlava zvířete- ovčí (připomínka Jicchaka) nebo rybí, s přáním „Kéž jsem hlavou...“- v narážce na verš Dt 28:13 „Hospodin tě učiní hlavou, a ne chvostem“. Ryba je znakem plodnosti, granátové jablko připomíná 613 příkazů Tóry; jí se také zelenina, jejíž název napovídá zdar a úspěšnost - v našich končinách mrkev, zvaná v jidiš „mehren- rozmnožení“, také červená řepa (chrání před zlými silami) či dýně (aby si B-h při zápisu do knihy života vzpomněl na dobré skutky člověka). Naopak by se nemělo jíst nic ostrého, kyselého či hořkého, a ani ořechy: numerická hodnota slova „egoz- ořech“ je stejná jako „chata- hřích“. Je správné zabývat se u stolu Tórou, někde se studuje z mišny.

Po obě noci Roš hašana je dobré zdržet se manželského styku.

Při ranní bohoslužbě **1. dne** se v synagoze troubí na šofar (případně-li první den svátku na šabat, netroubí se); tři různé typy zvuků zní v sériích, celkem zazní 101 zvuků. Počet má svůj význam: máme myslet i na ty, kdo jsou proti nám, neboť i oni jsou lidé a mají svá trápení. Je to narážka na příběh o Síserovi v knize Sd, kpt 5- Síserova matka vyhlížela syna, ale on je zabit, oplakává ho stem vzlyků.

Po vyjmutí svitků se říká Třináct vlastností. Při opakování Šmone esre se padá na tvář, ne však přímo na podlahu, abychom se „neklaněli tesanému kameni“, něco si pod obličej podložíme.

1.den Roš hašana se čte z **Tóry** Gn 21:1-34 (Sára má syna), maftir Nu 29:1-6 (oběti, přinášené v Chrámu 1.den Roš hašana). Jako haftara se čte 1S 1:1- 2:10, příběh Chany, jež stejně jako Sára prosila B-ha o syna a B-h se na ni po mnoha letech neplodnosti „rozpomněl“ a dal jí syna Šmuela - Samuela, který se stal jedním z největších proroků Izraele . Příběh Chany ukazuje, že upřímná modlitba přináší B-ží milost a dokáže zvrátit nepříznivý osud.

Posledních deset veršů haftary je Chanina píseň, kterou Targum pokládá za jednu z 10 písní, skrze něž lidé porozumí v úplnosti harmonii Stvoření. Z nich 9 je v Písmu a desátou budou Židé zpívat při konečném vykoupení z exilu (viz Iz 30:29 „dáte se do zpěvu“). Stejně jako Chana najednou uviděla všechna ta léta trápení jen jako přípravu na radostnou událost, která změnila nejen její život, ale skrze jejího syna i směřování židovských dějin, tak lidé pochopí, jak všechny jednotlivé události v dějinách směřují k naplnění B-žího plánu- to je velké téma svátku Roš hašana.

Odpoledne 1.dne po minše se obvykle chodí k vodě vykonat obřad **tašlich** (případně-li 1.den na šabat, jde se 2.den). Nejlépe je jít za obvod města a tam, kde jsou ve vodě ryby. Modlitby uvádí verš Mí 7:19 „Do mořských hlubin vhodíš všechny jejich hříchů“. Z oděvu se vytřesou droby do vody, význam je symbolický: 1/ jako ryby, i my jsme chyceni v sítích hřichů; 2/ ať jsme jako ryby plodní a početní; 3/ ryby nemají víčka a mají oči stále otevřené- tak i my máme mít oči otevřené; 4/ B-h nad námi bez přestání bdí.

První i druhý den svátku bychom se měli vyhnout spánku přes den, abychom tím neztratili cenný čas, který můžeme využít ke kajícím modlitbám a prosbám B-ha o milost. A Talmud říká, že „kdo usne na Roš hašana, i jeho štěstí v novém roce usne.“

Druhý večer Roš hašana nutno dát pozor, abychom zapálili svíce až po objevení hvězd, abychom plně dodrželi 1.den svátku. Je zvykem dát na stůl nějaké ovoce, které jsme toho roku ještě nejedli, nebo si žena vezme na sebe něco nového- aby byl důvod říci i 2.večer svátku požehnání Šechechanu.

2.den Roš hašana se čte při šacharitu v synagoze z **Tóry** Gn 22:1-4 (akeda- svázání Jicchaka), maftir Nu 29:1-6 a haftara Jr 31:1- 19. Haftara obsahuje B-ží slib vykoupení Židů a končí jedním z veršů zichronot- připomínek, jež jsou součástí musafu („což jest mi Efrajim syn tak

drahý...“). V haftarě je také zmíněn Rachelin pláč pro její potomstvo; verše lze interpretovat tak, že Rachel= 10 kmenů, neboť jejich vedoucí kmen- Efrajim pocházel z Rachel. Než nadejde konečné vykoupění, těchto 10 kmenů bude hořce plakat nad svým předlouhým a bolestným exilem (zatímco Jehuda a Binjamin se vrátili a vystavěli 2. Chrám, 10 kmenů zůstalo ve vyhnanství).

Raši cituje midraš agada- Když judejský král Menaše postavil modlu v Chrámě, B-h rozhodl, že Chrám bude zničen a lidé vyhnaní. Duše praotců a pramatek upěnlivě prosily B-ha, aby změnil své rozhodnutí, ale marně. Pak přišla plačící Rachel: „Tvá slitovnost, B-že, je jistě větší než lidský soucit, ale podívej na mě- Jakov sedm let pracoval, aby se mohl se

mnou oženit, a přece jsem mlčela, když můj otec Lavan místo mne přivedl pod chupu mou sestru Leu, a dokonce jsem jí řekla o znamení, které jsme si smluvili s Jakovem; vpustila jsem do své domácnosti soupeřku. Prosím, B-že, udělej totéž, když Tvé děti přivedly do Chrámě modlu.“ A B-h řekl: „Dobře je hájíš“, a slíbil jí, že exil skončí a židovský národ se vrátí do své země.

Praktická poznámka: oheň se o Roš hašana- jako o všech svátcích- smí používat, ale ne zapalovat. Smíme připravit jídlo, ale nelze chystat 1.den svátku jídlo určené pro 2.den. Letos hned po dvou dnech svátku následuje šabat, abychom mohli 2. den svátku chystat jídlo na šabat, nutno před svátkem udělat eruv.

Nový rok

Vrchní zemský rabín Dr. Richard Feder (1875 – 1970)

1. a 2. dne podzimního měsíce tiši slavíme Nový rok — roš hašanáh Tento svátek nazýváme také:
1. den troubení — jóm terúáh
2. den vzpomínání — jóm hazikárón
3. den soudu — jóm hadín Slavíme jej podle předpisu Písma svatého:

„Takto pravil Hospodin Móšemu: Přikaž Jisraelitům toto: Sedmého měsíce, prvního dne toho měsíce budete mít den odpočinku, připomenutí beraním rohem. Žádnou všední práci nebudete konati, ale přinesete zápalnou oběť Hospodinu.“ III. M. 23, 23-29.

„V sedmém měsíci, prvního dne měsíce pořádejte svatě shromáždění, žádnou všední práci nekonejte. Oslavujte svátek troubení!“ IV. M. 29, 1.

„Trubte o novoluní (Nového roku) na beraní roh, v době určené pro náš svátek, neboť zákonem jest to Jisraeli, ustanovením Boha Jakobova!“ Žalm 81, 4-5.
„Blaze národu, který chápe význam troubení na beraní roh! Ten kráčí, Hospodine, ve světle tváře Tvé.“ Žalm 89,

Oslavujeme tedy začátek nového roku dvoudenním svátkem. Je to svátek vážně-radostný, vznešený a povznášející. Stojíce na prahu nového roku, nového časového období, máme plné srdce vroucích přání: abychom ten nastávající rok celý přežili, abychom byli zdraví, našli zaměstnání a výdělek, měli kde bydlet a co jísti, aby byli zdraví všichni naši přátelé a příbuzní a měli všeho v hojnosti, abychom žili v míru a pokoji. To vše nám může jedině Bůh dopřát. Ale máme právo toto vše od Boha žádati? Jsme vůbec hodní, abychom byli před Hospodinem připuštěni a směli Mu své prosby přednésti? Proto právě troubíme na beraní roh, abychom Pánu Bohu připomněli, že jsme potomci Abrahámovi, který miloval Hospodina tak vroucně, že byl ochoten

obětovati Mu svého jediného syna, který ležel již spoután na oltáři na hoře Moria a jen na přímý rozkaz andělův tak neučinil, za to obětoval berana, kterého našel na oné hoře zapleteného rohy do křoví. Tehdy slíbil Hospodin Abrahámovi, že udělí hojné požehnání

jeho potomkům. Na tento Boží slib se tedy odvoláváme, pronášejíce své zbožné modlitby a svá vroucí přání. Proto doufáme pevně — a právě tato naděje nás povznáší — že Bůh, náš nebeský, dobrotivý Otec, vyslyší naše modlitby a splní naše přání.

Toto troubení na beraní roh má však námi v nehlubším nitru ořásti, má nás vyburcovati z mravního spánku, neboť jsme ukolébali své svědomí, aby mlčelo, když jsme křivými cestami kráčeli, zlo konali a na Boha úplně zapomínali. Slyšíce ty pronikavé, starobylé zvuky šofaru, máme zpytovati své svědomí podle rady Písma svatého:

„Prohlédněme a přezkou-mejme cesty své a vraťme se k Hospodinu! Obnažme před Ním srdce své! I když jsme hřešili, i když jsme se od Něho odvrátili, přece nám odpustí.“ {Nářek Jer. 3, 40—42} Proto je to svátek vzpomínek, rozjímání, zpytování, abychom poznali sami sebe, odvrátili se od všeho zlého, co jsme konali, a nastoupili cestu Boží, cestu lásky a pravdy. Tu si musíme objasnit, že dobrými skutky si razíme cestu k Boží milosti a k věčné blaženosti a že ji špatnými činy ztrácíme. Věříme, že o Novém roce Bůh určuje náš příští osud, ale i kdyby nám Bůh přisoudil sebevětší útrapy, můžeme ještě sami vše změnit, a to pokáním, modlitbou a dobročinností (Tešúváh, tefilláh, cedákáh). Proto vystihuje naši náladu nejlépe modlitba „Unetane τόkef — unesane taukef, kterou napsal mučedník rabbi Amnon.

Naše hlavní pozornost je při novoroční bohoslužbě soustředěna na troubení na beraní roh, zvaný šofar. Troubíme 30 tónů. Jsou trojího druhu: 1. dlouho znějící vyražené tóny (tekiáh — tekióh), 2. naříkavě trhané zvuky (ševárim — ševórim) a 3. vzlykavě trilující (terúáh — terúóh). Poslední tón jest daleko nejdelší (tekiáh gedóláh — tekióh gedaulóh). V některých obcích se na konci bohoslužby toto troubení opakuje. V sobotu se na šofar netroubí.

O 1. dnu novoročním a připadá-li tento den na sobotu, o 2. dnu, chodíváme odpoledne k potoku nebo k řece a modlíme se tam za odpuštění svých hříchů. Přitom hodíme trochu drobtů do vody a prosíme Boha, aby naše hříchy zmizely tak, jako zmizely ty drobtů a nebyly nám nikdy

vytýkány. Tuto kratičkou pobožnost nazýváme „tašlich“.

Dny od Nového roku až po Den smíření nazýváme „Deset dní pokání - aseret jeme tešváh — aseres jeme tešvóh“. O nich se modlíme litanii, zvanou avínú malkénú — ovinů malkénú, poněvadž každý verš začíná těmito slovy, která znamenají: Otče náš! Králi náš!

O Novém roce se zdravíme slovy: Šánáh tóváh — šónóh tauvóh! nebo Ketíváh tóváh tikátévú vetechátémú — lešón tauvóh tikósévú veséchósémú! Z modliteb pro Nový rok:

Vzpomeň si na nás životem, Králi, jenž zalíbení máš v životě a zapiš nás do Knihy života kvůli Sobě, Bože života!

Kdo jest jako Ty, Otče milosrdenství, jenž pamatuješ na tvory Svě v milosrdenství životem!

Kěž bychom byli navrženi a zapsáni do Knihy života, požehnání, míru a dobré obživy my a všichni členové národa jisraelského, k šťastnému životu a k míru! Pochválen budiž Hospodin, jenž sjednává mír! Bože náš a Bože otců našich! Kraluj ve Svě velebnosti nad celým světem Svým! Povznes se ve Svě nádheře nad celou zemí! Zjev se v lesku vznešené moci Svě všem obyvatelům světa, aby zvěděl každý tvor, že Tys jej stvořil, a každé dílo, že Tys je vytvořil, aby doznal každý, kdo má duši v nitru svém, že Hospodin, Bůh Jisraele, jest králem, jenž nade vším panuje. Posvět' nás příkázáními Svými! Dej nám účast v učení Svém! Nasyť nás v dobrotivosti Svě! Oblaž nás pomocí Svou! Vytrfibi srdce naše, abychom Ti sloužili v pravdě, neboť Ty jsi Bůh pravdy, Tvé slovo jest pravdivé a potrvá na věky. Pochválen budiž Hospodin, král nad veškerou zemí, jenž posvětil Jisraele a den vzpomínání. Otče náš! Králi náš! Zhřešili jsme před Tebou. Otče náš! Králi náš! Nemáme krále mimo Tebe. Otče náš! Králi náš! Dej, aby ten nový rok byl dobrý! Otče náš! Králi náš! Odvráť od nás všechna krutá nařízení!

Otče náš! Králi náš! Zmař záměry našich nepřátel! Otče náš! Králi náš! Uzavři ústa našim pomluvačům a utračům!

Otče náš! Králi náš! Oddal od nás mor, válku, hlad, zajetí, záhubu!

Otče náš! Králi náš! Odpusť nám a promiň nám všechna provinění!

Otče náš! Králi náš! Sešli úplně uzdravení nemocným našim!

Otče náš! Králi náš! Zapiš nás do Knihy dobrého života! Otče náš! Králi náš! Pomni, že jsme prach! Otče náš! Králi náš! Smiluj se nad námi, nad našimi dětmi a nemluvňaty!

Otče náš! Králi náš! Vyslyš nás kvůli těm, kdož byli zahubeni pro jméno Tvé svaté!

Otče náš! Králi náš! Vyslyš nás kvůli těm, kdož zahynuli v ohni nebo ve vodě pro posvěcení jména Tvého! Otče náš! Králi náš! Bud' nám milostiv a vyslyš nás, i když neshleďáš při nás dobré skutky! Projev nám Svou lásku a milost a poskytni nám pomoc svou!

Deset dní pokání

Několik dnů před Novým rokem a ve dnech mezi Novým rokem a Dnem smíření, které se nazývají deset dní pokání — aseret jeme tešváh — se koná ranní bohoslužba ještě za tmy. Při ní recitujeme se vší vroucností žalm 27, „začínající slovy: „Hospodin jest mým světlem a mou spásou, před kým bych se bál? Hospodin jest opora mého života, před kým bych se děsil? Dále pak recitujeme selichót — modlitby za odpuštění hříchů, které jsou zároveň výkřikem kajicné pronásledované židovské duše, prosící, aby se Bůh ujal nás, kteří jsme tisíckrát více vytrpěli nežli jiní národové a přece zachovali věrnost jedinému Bohu. Z modliteb selichót:

„Jako se smiluje otec nad svými dětmi, tak se smiluj, Hospodine, nad námi! U Hospodina jest spása; kéž by se dostalo Jisraeli Tvého požehnání.

Hospodin zástupů je s námi. Naší tvrzí je Bůh Jakobův. Blaze každému, kdo v Něho důvěřuje!

Hospodine, pomoz nám! Králi náš, vyslyš nás! Odpusť nám ve Svě veliké lásce všechna naše provinění, jak jsi nám odpouštěl od dnů egyptských až dosud. Vyslyš naše slova, dbej našich úpěnlivých proseb! Kěž bys na-lezl zálibu ve slovech úst našich a v citech srdcí našich, skálo naše a vykupiteli náš!

Nezavrhuj nás a neodmítej nám Svého svatého ducha! Nezavrhuj nás, až budeme stárnouti, a neopouštěj nás, až budou mizeti síly naše! Neopouštěj nás, Hospodine, Bože náš! Nevzdaluj se od nás! V Tebe jedině důvěřujeme a doufáme, že vyslyšíš hlas náš a že nám odpustíš hříchy naše. Očisti nás, Hospodine, Bože náš, od všech našich poklesků! Smyj všechna naše poskvě-nění! Lačnime po Tvě dobrotivosti, žizníme po Tvě lásce. U Tebe je odpuštění. Vyslyš nás. Otče náš!"

Šabat tento týden začíná v pátek v 19'07, a končí v sobotu v 20'12.

Délka dne je 13 hod 12 min; délka skutečné hodiny činí 65 minut, východ jitřenky 4'31; doporučený čas ranní modlitby (talit a tfilin) v 5'05 hod; východ slunce v 6'12; polovina dne 12'48; čas odpolední modlitby (mincha gedola) ve 13'18, (mincha ktana 16'39, plag mincha 18'01) západ slunce (škia) 19'24; východ hvězd v 19'56

podle Holešova (jihovýchodní Morava); Čechy + 10 minut; podle kalendáře Kaluach

Židovský nový rok Roš hašana 5768 začíná ve středu 12. září 2007 v 19 hodin.

Šavua tov (שבוע טוב) - dobrý týden – vydává Olam - Společnost Judaica Holešov, Osvobození 1133, www.olam.cz Kontaktní osoba Jiří Richter, e-mail olam@olam.cz tel. 573 396 046